

Андрій Рибак, Іван Шишкін, Олег Дмитерко

«АКАДЕМІЯ – ДАЛЕКО НЕ ТРАДИЦІЙНИЙ ВУЗ...»

*Розмова з доктором історичних наук,
професором Трофимовичем В.В.*

Доктор історичних наук, професор Володимир Васильович Трофимович є непересічною особистістю. Він належить до тих людей, які, досягаючи певних вершин, не втрачають людських якостей, віддають усі сили для науки, допомагають колегам і тим самим викликають лише повагу. Такі люди, добре виконуючи свою роботу, не афішують її результатів, ніби свідомо залишаючись в тіні.

Як колись сказав професор Л. Зашкільняк: є «науковці», є «науковці», є «історики», а є «історики». Професор В. Трофимович належить до тих справжніх істориків-науковців, котрі фанатично віддані своїй професії, що давно для них стала справою життя, несуть новаторство і беруться за розв'язання складних і, водночас, актуальних наукових проблем.

Ще одна його риса, яка справді захоплює – це вміння розбиратися в людях, що дозволяє Володимирі Васильовичу розгледіти сутність людини, що вона хоче і що вона може.

Як педагог і викладач, Володимир Васильович відзначається як людськими, так і професійними якостями: терпимістю, тактовністю, справедливістю, індивідуальним підходом до кожного студента, а також щирістю, вмінням створити на заняттях невимушену атмосферу, водночас, вмінням забезпечувати дисципліну і об'єктивність в оцінюванні.

На своїх лекціях професор часто повторює, що задля справжніх наукових результатів необхідно «копати вглиб матеріалу, а не лише оперувати загальновідомими фактами, які лежать на поверхні». Безперечно, що такий професіоналізм і відданість своїй справі передаються також його студентам та учням.

На особливу увагу заслуговують специфічні методи проведення семінарських занять, які пробуджують справжній інтерес до навчальної дисципліни і залучають до активної роботи усіх студентів. Його стиль – це глибоке знання матеріалу і проблем, які розгляда-

ються, побудова лекцій на основі маловідомих, цікавих фактів, а доповнювало все це просто феєричне почуття гумору.

Для аспірантів та здобувачів Володимир Васильович є не лише науковим керівником, а й справжнім наставником, який щиро вболіває не лише за «дисертаційні результати», але й за подальший життєвий шлях своїх учнів.

Викликає захоплення його надзвичайний динамізм, рухливість і непересічна працездатність. В цьому плані він надзвичайно вимогливий до себе і вимогливий до своїх аспірантів. Професор завжди вимагає планомірної, систематичної, буквально щоденної праці над дисертацією. Але однієї лише праці замало – вона повинна була бути ЯКІСНОЮ.

Усі ми, аспіранти, знали, що кожна наша стаття, кожен розділ дисертаційної роботи буде ретельно вичитаний керівником, який обов'язково зверне увагу на всі помилки: граматичні, стилістичні, змістові. І такий підхід давав свої плоди, адже спонукав до справді якісної роботи, пошуку найкращого варіанту розділу чи статті. Без сумнівів, саме ця вимогливість стала однією із складових успішного завершення дисертаційних досліджень. За що ми, колишні аспіранти професора Трофимовича, безмежно йому вдячні.

Професор В. Трофимович розпочав роботу в Острозькій академії через декілька років після початку сучасного етапу її історії, проте, його, безперечно, можна зачислити до тих, хто вносить вагомий внесок у її становлення і якісне зростання. Окрім того, усі, хто хоча б раз спілкувався з Володимиром Васильовичом не можуть не відзначити, що він є надзвичайно цікавим співрозмовником з величезним життєвим досвідом, а тому наша розмова, присвячена острозькому періоду діяльності професора, ще раз дала нам можливість у цьому переконатись.

Володимире Васильовичу, згадайте, коли Ви вперше відвідали Острозьку академію в якості викладача?

Уперше я приїхав в Академію в якості викладача-сумісника у 1998 році. Окрім викладання, був також рецензентом дипломних робіт студентів-істориків, а на постійній основі став працювати з 1 вересня 1999 року.

А хто запросив Вас працювати на кафедрі історії на постійній основі і які курси Ви читали з початку «острозької кар'єри»?

Пропозицію перейти працювати в Академію зробив тодішній завідувач кафедри Віктор Борисович Атаманенко у червні 1999 року

у Львові, за кухлем пива. Пригадую, я запитав: «Чи не боїться він за посаду завідувача, оскільки запрошує доктора і професора?». На що той відповів: «Не боюся, бо хочу йти в докторантуру». Я обіцяв подумати, але, відверто кажучи, відкидав саму думку, що доведеться залишити дітей, Львів, університет, друзів, а тому навіть не сказав про пропозицію дружині, сподіваючись, що розмова, так би мовити, залишиться розмовою. Однак наполегливий Віктор Борисович зателефонував через декілька тижнів і повідомив, що, на випадок моєї згоди, ректор Академії чекає на співбесіду. Після роздумів я вирішив їхати. Керівництво кафедри запропонувало розробити цілком нові для мене курси: «Історія і географія релігій», «Історія громадських рухів і політичних партій України», «Актуальні питання історії України» (перший і третій читаю і сьогодні), а також деякі курси, які я читав у Львівському університеті.

Професоре, згадайте свої перші враження від Острога та Академії?

Чесно кажучи, був вражений тим, що в самому Острозі не було залізничної станції і що майже поруч атомна електростанція. Про історію Академії та її тодішні реалії я знав не багато і, скажу щиро, на перших порах відчував себе все ще професором Львівського університету. Пригадую, коли я вперше зайшов до ректора в кабінет на співбесіду, Ігор Демидович кудись дуже поспішав, а тому моя аудієнція була короткою і, за невеликим винятком, майже обмежилась його словами: «Я бачу по очах, що ви нам підходите». На що я, дещо зніяківши, видувив з себе: «А я думав, що ви розбираєтесь в людях». «Тим більше!» – відповів ректор, сприйнявши мій каламбур.

А що або хто мало (мав) вирішальний вплив на прийняте Вами рішення про подальшу роботу в Острозькій академії?

Я би злукавив, аби чесно не відповів, що вирішальний вплив справила обіцянка ректора надати житло. Проте, вже згодом зрозумів, що мені пощастило не лише з квартирою, а й з колективом, атмосферою, традиціями, студентами й аспірантами.

Ще до переходу в Академію, приїздивши сюди в якості викладача-сумісника, я іноді вечорами довго прогулювався вулицями Острога з викладачами В.П. Яремчуком і В.Б. Ковальчуком, колишніми випускниками історичного факультету Львівського університету. Я був неабияк здивований тим, з яким захопленням вони розповідали про Острозьку академію, гігантські плани її керівництва, свої творчі задуми, найближчі перспективи навчального за-

ладу. Я почав перейматись їх настроєм, поволі усвідомлювати, що Академія – далеко не традиційний вуз.

Володимире Васильовичу, а коли Вам запропонували очолити кафедру історії?

Через рік роботи в Академії, коли тодішній завідувач зібрався в докторантуру і з'явилась вакансія.

Ви прийняли пропозицію без вагань?

Загалом, так. Тоді планувалося відкриття магістеріуму й аспірантури і для цього бажано було, аби на чолі кафедри був доктор, професор. Оскільки таких на кафедрі було двоє – М.П. Ковальський, тоді проректор з наукової роботи, і я, то варіантів не було і я з розумінням поставився до ректорської пропозиції.

А скільки років до того Ви пропрацювали у Львівському університеті?

24 – у якості викладача, а до того 5 років був студентом історичного факультету.

І Ви повністю відмовились від викладацької роботи у Львові чи доводилось читати одночасно у декількох ВЗО?

Оскільки я повідомив декана істфаку Львівського університету доцента Р.М. Шуста про свій перехід в Академію лише на початку навчального року, то було вирішено, за взаємною згодою, що я залишаюся працювати за сумісництвом на кафедрі історичного краєзнавства. Крім того, з 1993 року працював на 0,5 ставки у військово-му вузі (нині популярний і авторитетний Львівський інститут Сухопутних військ ім. Гетьмана П. Сагайдачного Національного університету „Львівська політехніка”), де в мене були друзі, однодумці, навчався син, працювала донька і перед яким в мене були певні зобов'язання, то я вирішив продовжувати читати курси для майбутніх розвідників, військових перекладачів і журналістів. Звичайно, доводилось, як кажуть, крутитися як білка в колесі, мотатись туди-сюди, до глибокої ночі засиджуватися над книжками і конспектами, рахувати кожну хвилинку, організувати час так, аби ніде не зірвати навчальний процес, аби не перетворитись на «ремісника від науки». Але був у цьому, на мій погляд, крім іншого, один важливий позитив: в той час мене не здолала ностальгія за Львовом, я нібито й не залишав його. Водночас, відчував, що пріоритетне становище стали займати справи Академії, її студенти. До того ж, я міг використовувати набутий, насамперед, методичний досвід і творчо застосовува-

ти його в Академії. Також усвідомив, які резерви таяться в людському організмі, якщо їх правильно задіяти.

З якими особливостями роботи в Острозькій академії, порівняно з Львівським університетом, Ви зіткнулись?

З певним браком кваліфікованих кадрів та великою кількістю приїжджких викладачів-сумісників. Особливістю також був надзвичайно молодий викладацький склад та невелика чисельність колективу. У той час Академія нагадувала будівельний майданчик (у позитивному значенні): постійно щось будувалось, вдосконалювалось, красивішало буквально на очах. Приємно вразили також чистота і порядок в аудиторіях і на території, постійні візити багатьох гостей – відомих політиків, депутатів, діячів мистецтва, меценатів.

А чи можете пригадати якісь початкові несподіванки, пов'язані з навчальним процесом в Академії?

Приємною несподіванкою був удвічі менший, порівняно з львівським, обсяг годин професорської ставки, а також оплата навчання понад ставку.

Ви відчули різницю між студентами двох ВЗО: Львова та Острога (особисті якості, ставлення до навчання тощо)?

Звичайно, можливості студентів, скажімо Львівського університету, в плані використання накопиченого ним наукового потенціалу, професорсько-викладацького складу, архівної, бібліотечної, музейної бази тощо і реалізація їх у навчальній і науковій роботі залишаються поки що кращими, ніж в острозьких студентів, однак ця відмінність перманентно зменшується і певною мірою компенсується дещо більшою зацікавленістю знаннями, відповідальнішим ставленням до навчання, більшими дисциплінованістю, ввічливістю, шануванням традицій вузу, усвідомленням того, що вони теж причетні до його постійного відродження і поступу. Зрозуміло, що ці риси виникли не стихійно, а в результаті наполегливої навчально-виховної роботи зі студентами. До того ж, за невеликим винятком, студентів Академії – вихідці з простих, трудових сімей, а тому, очевидно, усвідомлюють, що шлях до благополуччя пролягає через продуктивне навчання і наполегливу самостійну працю.

А якими були перші враження від трудового колективу в Острозі?

Скажу відверто: був приємно здивований духом подвижництва викладачів і керівництва. На мою думку, саме завдяки цьому Акаде-

мія постійно розвивається, розширюється, міцнішає, робиться привабливішою і популярнішою. Від початку також вразила колосальна працездатність, цілеспрямованість, здоровий прагматизм ректора, його вміння реалізовувати вельми складні завдання, талант бачити перспективу і намагання тримати всіх і все під контролем.

До чого найважче було звикнути на новій роботі?

Не було повної впевненості, чи зробив правильний вибір, туманними видавалися острозькі перспективи, виникали сумніви, чи зустрінуть тут людей, з якими можна було б поговорити «по душам», з'явилося болісне відчуття, що фактично назажди пішов з львівського наукового і викладацького середовища, якому безмежно зобов'язаний.

З чим були пов'язані перші труднощі?

Мабуть, з рейтинговою системою, з якою вперше зустрівся, пошуком оптимального рівня вимог до місцевих студентів, необхідністю розробки нових лекційних курсів при слабкій історіографічній і джерельній базі, ну, і з необхідністю адаптуватись до нових обов'язків та умов життя.

Якщо говорити про безпосереднє виконання керівних обов'язків, то що Ви можете віднести до першочергових здобутків на посаді завідувача кафедрою?

По-перше, за ці роки на кафедрі, завдяки спільним зусиллям її викладачів, сформувався кваліфікований, цікавий, «здоровий», творчий і перспективний колектив, основне джерело поповнення якого – наші випускники. По-друге, при кафедрі існує аспірантура, через яку «пройшли» кращі вихованці Академії і продемонстрували не лише ґрунтовні знання, а й справжні здібності до наукової роботи. Тільки в 2007 р. – сім з них успішно захистили кандидатські дисертації. Опосередкованим здобутком є те, що кафедра історії підготувала викладачів і для інших кафедр університету.

Професоре, а які з своїх навчальних курсів Ви вважаєте найбільш «козирними»?

Цікаве запитання, мабуть, об'єктивну відповідь на нього можуть дати студенти, але, як на мене, то до таких слід віднести «Актуальні проблеми історії України ХХ-ХХІ століть», «Проблеми і тенденції міжнародних відносин після 1945 року», «Історія міжнародних відносин».

Володимире Васильовичу, які напрямки наукових досліджень стали для Вас найбільш пріоритетними під час роботи в Академії?

До таких, безперечно, належать проблеми українсько-польських відносин, український самостійницький рух 40-50-х років ХХ століття. Вони є недостатньо досліджені, дискусійні, значною мірою спотворені і фальсифіковані в недавньому минулому, мають нині гостре суспільне звучання, потребують не лише об'єктивного висвітлення, заповнення певних прогалів в історіографії, але й повернення з небуття імен борців за волю України, вшанування пам'яті тисяч і тисяч невинних жертв драматичних подій ХХ століття, підтвердження державницьких традицій українського народу. Також вже декілька років займаюсь питаннями зовнішньої політики незалежної України.

А яка кількість Ваших статей (монографій, посібників тощо) у тому числі у співавторстві вийшла за період «острозької кар'єри»?

Понад 30. У тому числі входжу до авторського колективу двох навчальних посібників. Під моїм керівництвом було також захищено 7 кандидатських дисертацій.

Чи надходили до Вас за час роботи в Острозі пропозиції щодо працевлаштування в інших ВЗО?

Була пропозиція перейти на проректорську посаду в один з університетів регіону з обіцянкою власної квартири.

Чому Ви відмовились?

На той час, на щастя, я вже добре усвідомив, що являє собою Остроцька академія, де мене з дружиною прийняли по-людськи, виявили довір'я, яке слід було виправдати, а не «скакати» з місця на місце.

Не секрет, що Ви є відомою постаттю в наукових колах і особисто знайомі з багатьма вітчизняними вченими. Назвіть видатних науковців, яких Вам вдалось запросити читати лекції в Академії?

Ну, щодо «відомості», то ви явно перебільшуєте. Не можу не згадати таких талановитих людей, як доктори історичних наук, професори В.К. Баран, С.В. Гаврилюк, Л.О. Зашкільняк, К.К. Кондратюк, М.М. Кріль, О.Є. Лисенко, С.А. Макаруч, Я.Й. Малік, О.М. Сухий, Ю.І. Шаповал, а також славної пам'яті кандидат історичних наук, доцент Ю.А. Киричук. Я твердо переконаний, що всі вони зробили вагомий вклад у процес професійного становлення наших студентів.

Володимире Васильовичу, дозвольте ще раз привітати Вас з ювілеєм, побажати Вам міцного здоров'я, довгих років життя, сімейної злагоди, творчих і професійних успіхів. Нехай береже Вас Господь та благословляє на подальші звершення. Дякуємо за щирі розмову.



Студенти-лауреати конкурсу наукових робіт та їх наукові керівники.

Сидять зліва направо:

*канд. іст. наук, доцент Белякевич Іван Іванович,
докт. іст. наук, проф. Бродський Роман Михайлович,
докт. іст. наук, проф. Кісь Ярослав Павлович.*

Стоять студенти зліва направо:

*Трофимович Володимир, Вовк Юрій, Давидович Тетяна,
Малик Ярослав, Форгель Іван.*

